SADAKA-İ FITIR

İçindekiler

1. Fıtır Sadakası Ne Demektir?

Fıtır "iftar etmek" ve "yaratılış" anlamlarına gelir. Fıtır sadakası (Sadaka-i fıtır) yaratılmış ve Ramazan orucunu tutup iftar etme imkânını elde etmiş olmanın bir şükrü olarak; dinen zengin olup Ramazan ayının sonuna yetişen Müslümanın, belirli kimselere vermesi vacip olan bir sadakadır (Nevevî, el-Mecmu, VI, 104). Vacip oluşu, sünnetle sabittir (Buhârî. Zekât, 18, 74; Müslim. Zekât, 12, 15; İbn Mâce, Zekât, 21; Ebû Dâvûd. Zekât, 17-20).

Fıtır Sadakası, borcundan ve aslî ihtiyaçlarından fazla olarak nisap miktarı mala sahip olan her Müslümana vaciptir. Bunda, zekâtta olduğu gibi, malın nâmî (artıcı) olması ve üzerinden bir yıl geçmesi gibi bir şart söz konusu değildir. Dinen zengin olan çocuk ve akıl hastasının malından velî veya vasîsinin vermesi gerekir.

Şâfiî mezhebine göre ise fıtır sadakası vermek için zengin olma şartı yoktur. Günlük yiyeceğinden fazlasına sahip fakir de fıtır sadakasını verir (Kâsânî, Bedâiu's-sanâi, II, 69; Nevevî, el-Mecmu, VI, 105).

Kişi kendisinin ve küçük çocuklarının fitrelerini vermekle yükümlüdür. Hz. Peygamber, köle-hür, büyük-küçük, kadın-erkek her Müslümana fitrenin gerektiğini (Ebû Dâvûd, Zekât, 20) ifade etmiştir.

Fıtır sadakasının vacip olma zamanı Ramazan bayramının birinci günü olmakla birlikte, bayramdan önce de verilebilir. Hatta bu daha faziletlidir. Bununla birlikte, Bayram günü veya daha sonra da verilebilir. Ancak, bayram namazından önce verilmesi müstehap kabul edilmiştir.

Şâfiî mezhebinde ise; fitreyi, meşru bir mazeret bulunmadıkça bayramın birinci gününün gün batımından sonra vermek haramdır. Fitreyi Ramazanın ilk günlerinden herhangi birinde vermek caizdir (Nevevî, el-Mecmu, VI, 128).

Fitrenin hedefi, bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat standardına göre bir günlük yiyeceğinin karşılanması, böylece bayram sevincine iştirak etmesine katkıda bulunmaktır.

Günümüzde fıtır sadakasının belirlenmesinde, bir kişinin bir günlük normal gıda ihtiyacını karşılayacak miktarın ölçü alınması daha uygundur. Dinen zengin sayılanlara, usul (anne, baba, dedeler ve nineler), furua (oğul, kız ve torunlar) ve bakmakla yükümlü olduğu kimselere fıtır sadakası verilmez. Bir kimse, fitresini bir fakire verebileceği gibi, birkaç fakire de dağıtabilir (Merğinânî, el-Hidâye, I, 115-116).

2. Kimler Fıtır Sadakası Vermekle Yükümlüdür?

Ramazan bayramına kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında nisap miktarı (80.18 gr. altın veya bu değerde) mala sahip olan Müslümanlar kendileri ve velâyetleri altındaki kişiler için fıtır sadakası vermekle yükümlüdürler (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, II, 533, 544).

Ancak fıtır sadakası ile yükümlü olmak için bulunması gereken nisap miktarı malın "artıcı" özellikte olması ve üzerinden "bir kameri yıl" geçmiş olması gerekmez.

Bir kimse kendisi ve kendi velâyeti altında olan bakmakla mükellef bulunduğu kimselerin fitresini de vermekle yükümlüdür (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, II, 535). Buna karşılık kişinin, bakımını üstlendiği kişiler de olsa, ana babası, büyük çocukları, karısı, kardeşleri ve diğer yakınları için fitre ödemesi gerekmez (Kâsânî, Bedâiü's-sanâî, II, 539, 540). Fakat vekâletleri olmadığı halde bunlar için ödeme yapsa geçerli olur.

Şâfiî mezhebine göre ise fıtır sadakası vermek "farz"dır ve bununla yükümlü olmak için nisap miktarı mala sahip olmak şart değildir (Şirbînî, Muğni'l-Muhtâc, Beyrût 1994, II, 110).

Buna göre temel ihtiyaçlarının yanı sıra bayram günü ve gecesine yetecek kadar azığa sahip zengin fakir her Müslüman fitre ile yükümlüdür (Şirbînî, Muğni'l-Muhtâc, II, 113).

Şâfiîler fitre ile yükümlü bir kişinin gücü varsa Müslüman ve bakmakla yükümlü olduğu (ana baba gibi) akrabası, karısı ve köleleri için de fitre vermesi gerektiği görüşündedirler (İbnRüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, II, 549).

3. Sadaka-i Fıtırın, Buğday, Arpa, Hurma Veya Üzüm Olarak Verilmesi Zorunlu Mudur?

Sadaka-i fıtır, sayılan maddelerin aynından verilebileceği gibi, bunlardan verilmesi gereken miktarın değeri nakit olarak da verilebilir. Ancak fakirin yararına olanı tercih etmek daha uygundur (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, II, 22, 77).

4. Sadaka-i Fıtır Cami İnşaatı İçin Verilebilir Mi?

Zekâtın ve fıtır sadakasının geçerlilik şartlarından biri de temliktir. Temlik, bir malı, mal edinmeye ehil bir kişinin mülküne geçirmektir. Cami, okul, köprü, yol vb. yerlere

temlik söz konusu olmadığından, buralara zekât ve fıtır sadakası sarf edilemez (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, II, 2, 62).

5. Vaktinde Ödenmeyen Sadaka-i Fıtır Borcu Nasıl Ödenir?

Bütün ibadetlerde olduğu gibi sadaka-i fıtır yükümlülüğü de geciktirilmeyip zamanında yerine getirilmelidir. Bununla birlikte zamanında ödenmemişse, bu fitrelerin mümkün olan ilk fırsatta ödenmesi gerekir.

Sadaka-i fıtır, Ramazan Bayramı'nın birinci günü tan yerinin ağarmasıyla vacip olmakla birlikte, Ramazan ayı içinde de verilebilir. Hatta fakirlerin bayram ihtiyaçlarını karşılamaları için, bayramdan önce verilmesi daha iyidir. Ancak bayram sabahına kadar sadaka-i fıtır verilmemiş ise, bayram günlerinde ödenmesi gerekir.

Zamanında ödenmeyip sonraya kalan fitreler ise, mümkün olan ilk fırsatta ödenmelidir (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, II, 72, 78).

6. Fıtır Sadakası Ve Oruç Fidyesi Kimlere Verilebilir?

Fıtır sadakası ve oruç fidyesi, verecek kişinin bakmakla yükümlü olmadığı yoksul Müslümanlara verilir. Fıtır sadakası ve oruç fidyesini vermek durumunda olan kimsenin bunlardan doğrudan ya da dolaylı olarak yararlanmaması esastır. Zekât için de aynı kural geçerlidir. Bu sebeple bir kimse zekâtını, fıtır sadakasını ve fidyesini kendi usul ve fürûuna veremez.

Usul, bir kimsenin anası, babası, dede ve nineleri; fürûu ise; çocukları, torunları ve onların çocuklarıdır. Yine, bir kimse hanımına zekât veremeyeceği gibi, hanımı da kocasına zekât veremez.

Çünkü aralarında menfaat ilişkisi vardır. Bunların dışındaki kardeş, teyze, dayı, amca, hala ve onların çocukları, gelin, damat, kayın peder ve kayın valide gibi akrabalar zengin değillerse kendilerine zekât, fitre ve fidye verilebilir (Zeylaî, Kahire 1313, Tebyînü'l-Hakâık, I, 301).

7. Yurtdışında Çalışan Kişi, Sadaka-i Fıtırı Bulunduğu Ülke Şartlarına Göre Mi Yoksa Türkiye Şartlarına Göre Mi Verir?

Ülke ve bölgelere göre geçim standartları farklı olduğundan, sadaka-i fıtır mükellefi, kendi bulunduğu yere göre tespit edilen miktarda sadaka-i fıtrını vermesi gerekir (İbn Âbidin, Reddu'l-Muhtâr, II, 22, 70).